

A törvényes nyugdíjkorhatár emelése csupán nyugdíjcsökkentés?

A törvényes nyugdíjkorhatár emeléséről folytatott vita során gyakran azt feltételezik, hogy ez csupán egy nagy nyugdíjcsökkentés. Tartható-e ez az állítás? Hogyan hat a tartóssági tényező, ha változik a nyugdíjkorhatár? Milyen szerepet játszik ebben a lakosság számának jövőbeni alakulása?

Tárgyszavak: nyugdíjkorhatár; életkor; tartóssági tényező; nyugdíjképlet.

A demográfiai fejlődés jövőbeni szerepe

Míg rövid- és középtávon Németországban a munkaerő-piaci helyzet is felelős a törvényes nyugdíjbiztosítás problémáiért, hosszú távon főleg a demográfiai változás okozza a törvényes nyugdíjbiztosítás bevételei és kiadásai közötti egyensúly hiányát. A törvényalkotó az utóbbit egy olyan tartóssági tényező bevezetésével próbálta meg kivédeni, ami leegyszerűsítve a nyugdíjképletben leképezi a nyugdíjasok járulékfizetőkhez viszonyított arányának változását. Ezzel főleg azt kívánják elérni, hogy a nyugdíjasok számának növekedése és a járulékfizetők számának stabilitása mellett a nyugdíjak kevésbé emelkedjenek, mint a jövedelmek alakulása alapján elvárható lenne.

További intézkedés, hogy a törvényes nyugdíjkorhatárt 2030-ig fokozatosan 67 évre kívánják emelni. A két intézkedés hatását nem lehet egymástól függetlenül vizsgálni; ellenkezőleg, a nyugdíjkorhatár emelése a tartóssági tényező hatásának csökkenéséhez vezet. Ráadásul a két intézkedés következményei függnek a jövőbeni demográfiai fejlődéstől.

A lélekszám alakulása 2050-ig

A tartóssági tényező nagyságával és hatásával összefüggésben elengedhetetlen, hogy feltételezéseket állítsanak fel Németország demográfiai fejlődéséről. Ebben az összefüggésben különösen érdekes a la-

kosság életkor szerinti összetétele. A szaporulat, bevándorlás és halálozás komponensekhez mindenkor három változatot vettek figyelembe. Míg a középső változatnál szaporulat és bevándorlás tekintetében a jelenlegi állapothoz igazodnak, a két másik változat a magasabb, ill. alacsonyabb értékekből indul ki.

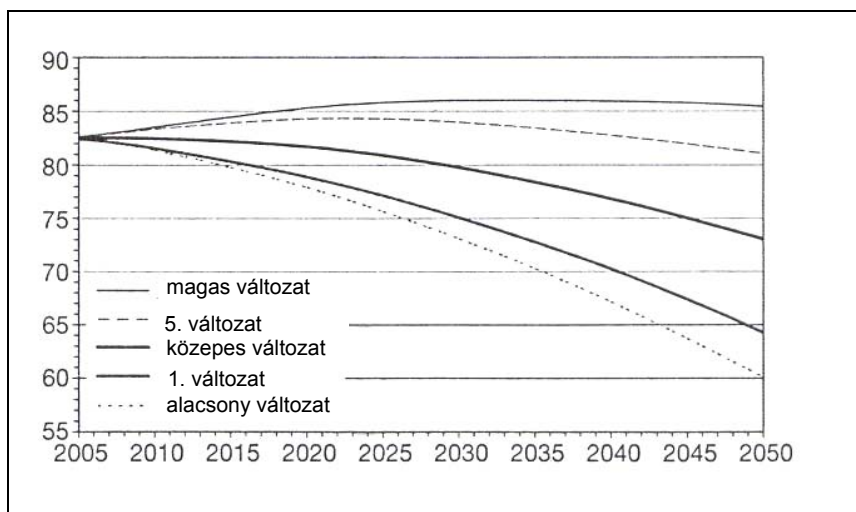
A várható élettartam esetében a középső változat a Szövetségi Statisztikai Hivatal utolsó előzetes népszámlálási adatai szerinti felső változat területén helyezkedik el. A bevándorlásnál évi 150 000 főt vettek figyelembe. Továbbá, többek között, az anyák gyermekszülési életkorát, valamint a bevándorlók életkorát csak feltételezések alapján lehet figyelembe venni. A három változathoz adódó 27 kombinációs lehetőség vizsgálata helyett csak az alacsony, ill. magas változatnak számító szélső eseteket, valamint a lakosság fejlődésének közepes változatát vizsgálták (1. táblázat).

1. táblázat

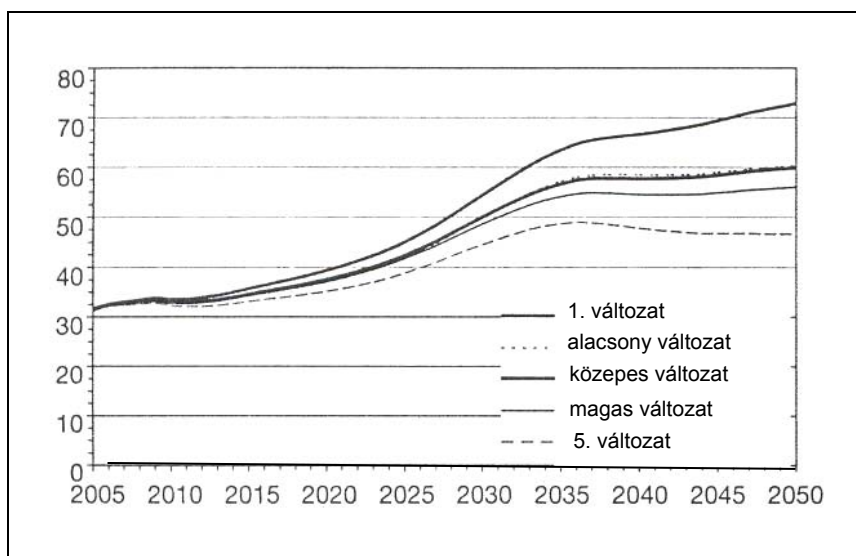
A modellszámítás változatai

1. változat	<ul style="list-style-type: none"> – alacsony szaporulat – alacsony bevándorlás – magas várható élettartam
Alacsony változat (2. változat)	<ul style="list-style-type: none"> – alacsony szaporulat – alacsony bevándorlás – alacsony várható élettartam
Közepes változat (3. változat)	<ul style="list-style-type: none"> – közepes szaporulat – közepes bevándorlás – közepes várható élettartam
Magas változat (4. változat)	<ul style="list-style-type: none"> – magas szaporulat – magas bevándorlás – magas várható élettartam
5. változat	<ul style="list-style-type: none"> – magas szaporulat – magas bevándorlás – alacsony várható élettartam

Az 1. ábra azt mutatja, hogyan alakul a lakosság száma 2050-ig. A magas változat szerint a lakosság száma 2050-ben 85,4 millió, az alacsony szerint csupán 60,1 millió lesz. A többi változat eredménye a két szélső tartomány között van.

1. ábra A lakosság számának alakulása 2005 és 2050 között (millióban)

2. ábra Az „idős-hányados” alakulása 2005–2050 között

A lakosság számának nagy sávszélessége átvihető a törvényen alapuló nyugdíjbiztosítás számára rendkívül fontos „idős-hányados”-ra (száz 20–65 év közötti személyre jutó 65 éves vagy idősebb személy). Természetesen ennek során módosul a változatok sorrendje és a különbségek nagysága. 2050 végén a lakosság számának nagy ingadozása ellenére főleg az alacsony, közepes és magas lakosságváltozatnál az „idős-hányados” 56 és 60 között mozog (2. ábra). Az alacsony és közép-

ső változat közötti csekély távolság két ellentétes hatással magyarázható: Egyrészt a magas várható élettartam következtében a középső változatban – az alacsony változathoz viszonyítva – nagyobb a 65 évesek és idősebbek száma, másrészt a magasabb szaporulat- és bevándorlás-feltételezések a középső, a 20–65 évesek korcsoportjában növekedést eredményeznek. A magas változatnál a várható élettartam további növekedése csekély, így az „idős-hányados” a középső változat értéke alatt van. Az „idős-hányados” támpontként szolgál a nyugdíjasok és járulékfizetők arányának alakulásához.

Tartóssági tényező változatlan nyugdíjkorhatár esetén

A nyugdíjkorrekciós képlet a múltban a nyugdíjbiztosítási problémák politikai megoldásának fontos eszköze volt. A nyugdíjbiztosítás tartósságáról szóló törvénnyel a nyugdíjképletbe bevezették a tartóssági tényezőt, ami a mindenkor aktuális nyugdíjérték megállapításánál figyelembe veszi a nyugdíjas-hányados, azaz az egyenérték-nyugdíjasok egyenérték járulék-fizetőkhez viszonyított arányának változását.

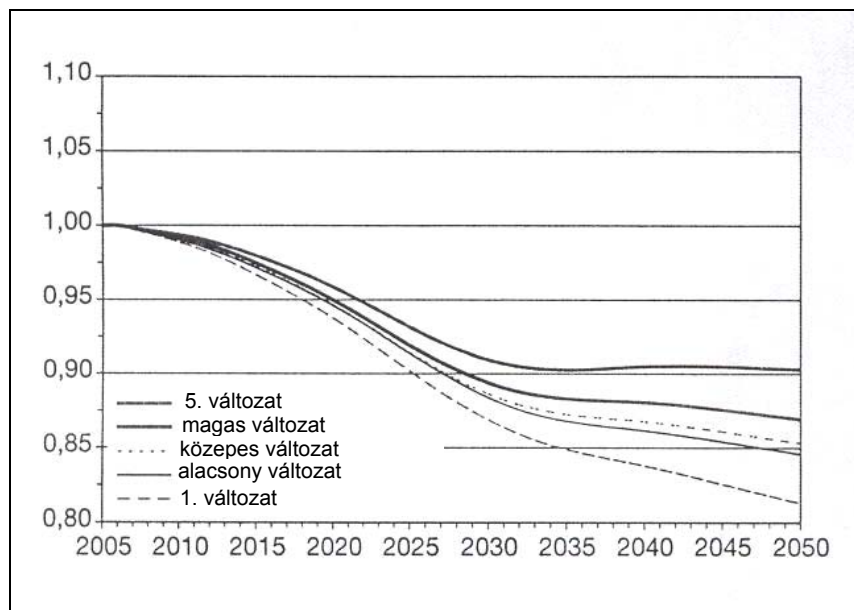
Ahhoz, hogy a tartóssági tényező kumulált hatását 2050-ig mérni lehessen, a tartóssági tényező 2007-től kezdődő évekre elméletileg megállapított értékeit időben összekapcsolják. A számításnál figyelembe vett értékeket a teljes vizsgált időszakra állapítják meg. Ehhez először a nyugdíjba menetel mértékét a társadalombiztosításra kötelezett foglalkoztatottakból kiindulva állapítják meg. A nyugdíjasok számát mint a járulékfizetők súlyozott kiegészítését kapják meg, így a nyugdíjas-hányadost és az átlagos nyugdíjba meneteli életkort – legalább megközelítőleg – ki lehet számítani.

A 3. ábra a tartóssági tényező kumulált értékét mutatja 2050-ig, a lakosság számának a 2. ábra szerinti alakulása függvényében.

2035-ig a tartóssági tényező kumulált értéke 0,90 (5. változat) és 0,85 (1. változat) közé esik vissza, azaz a nyugdíjak növekedése addig legalább 10%-kal csökkenne. Azután a szint az 5. változatban csaknem állandó marad, miközben a másik négy változatban különböző erősséggel tovább csökken. Eszerint a nyugdíjérték 2050-ig 10% (5. változat) és 19% (1. változat) között csökken.

Amellett a kérdés mellett, hogy ez a tartóssági tényező elegendő-e arra, hogy elérjék a 22%-ot meg nem haladó járuléktételt, felvetődik, hogy más kísérő intézkedésekkel a nyugdíjasok és járulékfizetők számszerű arányának kis mértékű javulását és ezáltal a tartóssági tényezőn keresztül a nyugdíjak kisebb csökkenését el lehet-e érni. A 2005. 11. 11-i

koalíciós szerződésben a nyugdíjak biztosítására előirányzott további intézkedés a törvényes nyugdíjkorhatár 67 évre emelése. Eszerint a tényleges nyugdíjkorhatárt 2012-től 2023-ig évente egy hónappal, utána 2029-ig évente két hónappal kell emelni azzal a következménnyel, hogy a tényleges nyugdíjkorhatár a 1964-ben születettek esetében már 67 év lesz. A jelenlegi törvény helyett 2029-ben az 1964-ben születettek – néhány kivételtől eltekintve – már nyugdíjcsökkentés nélkül mehetnek nyugdíjba. A következőkben azt vizsgáljuk, hogy a nyugdíjkorhatár emelése milyen hatással van a tartóssági tényezőre, valamint a járulékfizetők számára.

3. ábra A tartóssági tényező kumulált értéke 2005 és 2050 között

Tartóssági tényező emelkedő nyugdíjkorhatár esetén

A nyugdíjkorhatár emelésének vizsgálatánál a jelenlegi állapot mellett három intézkedést veszünk figyelembe:

- a törvényes nyugdíjkorhatár 67 évre és a tényleges átlagos nyugdíjba meneteli életkor 63 évre emelése (1. intézkedés),
- a törvényes nyugdíjkorhatár 67 évre és a tényleges átlagos nyugdíjba meneteli életkor 65 évre emelése (2. intézkedés),
- a törvényes nyugdíjkorhatár 69 évre és a tényleges átlagos nyugdíjba meneteli életkor 67 évre emelése (3. intézkedés).

A törvényes nyugdíjkorhatár emelése – a kormányhatározat alapján – lineárisan két lépcsőben történik: 2012 és 2023 között 50% a korhatár-módosítás 50%-a, ezután 2029-ig a korhatár-módosítás másik 50%-a kerül megvalósításra. A 3. számú táblázat a három intézkedésnek az átlagos tényleges nyugdíjba meneteli életkorra gyakorolt hatását mutatja be (2. táblázat).

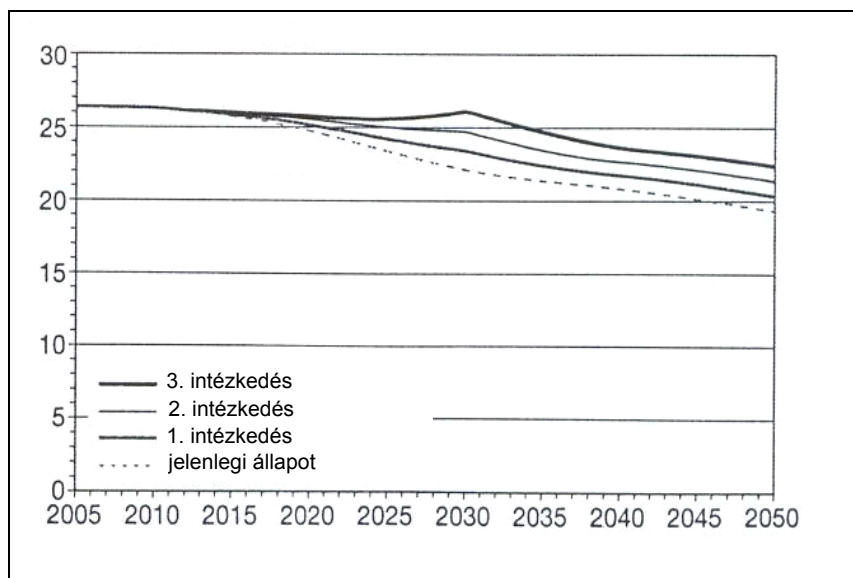
2. táblázat

Átlagos nyugdíjkorhatár 2005-ben, 2020-ban
és 2030-ban

	Átlagos nyugdíjkorhatár (év)		
	2005	2020	2030
Jelenleg	61,0	61,0	61,0
1. intézkedés	61,0	61,7	63,0
2. intézkedés	61,0	62,3	65,0
3. intézkedés	61,0	62,7	67,0

A tartóssági tényező csökkentő hatásai

Míg a jelenlegi állapot mellett az átlagos nyugdíjkorhatár a mai 61 éves szinten marad, a három vizsgált intézkedés esetén 2020-ig kismértékű változás mutatkozik, utána 2030-ig egy erőteljes emelkedés. A 4. ábra azt mutatja, hogyan alakul a tartóssági tényező kumulált hatása a középső lakosságváltozatra a három intézkedés esetén. Összehasonlításként figyelembe vesszük a jelenlegi állapotot is, azaz hogy sem a törvényes nyugdíjkorhatár, sem az átlagos nyugdíjba meneteli életkor nem változik. Az látható, hogy a törvényes nyugdíjkorhatár 67 évre emelése (átlagos 63 éves nyugdíjba meneteli kor mellett) csökkentheti a negatív demográfiai hatást a jelenlegi állapottal szemben. Az átlagos nyugdíjba meneteli kor további, 65 évre emelése tovább csökkentené a tartóssági tényező hatását. A 3. intézkedés, a törvényes nyugdíjkorhatár 69 évre emelése, ami az átlagos nyugdíjba meneteli életkor erőteljes, 67 évre emelkedésével párosul, kétharmaddal csökkenti a tartóssági tényező negatív hatását. Jól felismerhető a nyugdíjba meneteli életkornak a második korrekciós időszakban végrehajtott emelése és a 2030-tól bekövetkező tartósság: Míg a 4. ábrában az 1. intézkedés esetén 2031-től csak egy horpadás látható, a 2. intézkedés esetén egy olyan törés van, ami a 3. intézkedésnél csúcscsá erősödik.

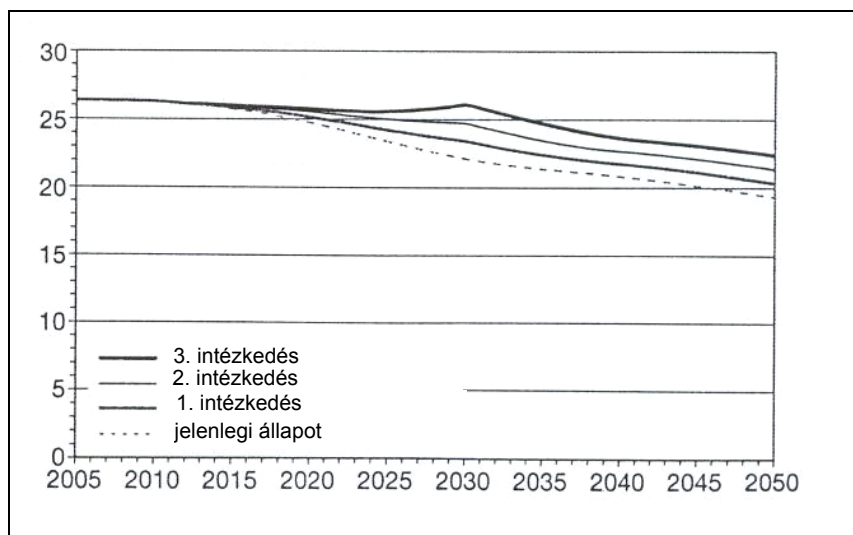

4. ábra A tartóssági tényező kumulált értéke nyugdíjba meneteli életkor esetén, 2005 és 2050 között (átlag lakosság változat)

Az a kérdés, hogy az itt vizsgált intézkedések milyen számú járulékfizetőt tartalmaznak (5. ábra). A jelenlegi állapotnál a járulékfizetők száma további intézkedések nélkül a jelenlegi 26,4 millióról 2050-ig mintegy 7 millióval 20 millió alá csökken. A törvényes nyugdíjkorhatár itt vizsgált 67 évre emelése esetén ez az érték, 1, ill. 2 millióval magasabb lenne. A törvényes nyugdíjkorhatár 69 évre emelését tartalmazó 3.változat 22,4 millió, sőt a jelenlegi állapothoz viszonyítva 3 millióval magasabb számot jelentene.

Nincs kényszerű nyugdíjcsökkentés

A törvényes nyugdíjkorhatár itt vizsgált intézkedésekből eredő emelkedését nem kell feltétlenül további nyugdíjcsökkentésnek tekinteni: Ha például azt a 3,6%-os csökkentést vizsgáljuk, ami egy évvel előrehozott nyugdíjba menetel esetén felmerül, akkor a tartóssági tényező hatásában a 2. intézkedés és a jelenlegi állapot közötti mintegy 7% különbség két év törvény szerinti nyugdíjba meneteli életkor differenciáját kompenzálja. Ez azt jelenti, hogy például azok a személyek, akik a törvényes nyugdíjkorhatár felemelése után továbbra is 65 éves korban – vagy ha lehet 63 éves korban – akarnak nyugdíjba menni, valójában ugyanazt a nyugdíjat kapnák, amit a törvényes nyugdíjkorhatár emelése nélkül is kapnának.

5. ábra: Járulékfizetők száma eltérő nyugdíjba meneteli életkor esetén, 2005 és 2050 között (átlag lakosság változat, millióban)

Az itt elért eredményeket adott feltételek mellett közvetlenül át lehet vinni a nyugdíjérték változására: Ha a nyugdíjképletben a bruttó bérek és az öregségi előgondoskodás munkavállalói része és a járuléktétel változásának kumulált hatása az inflációs rátának megfelelően alakul és kihasználják a védettségi klauzulát, a tartóssági tényező alakulása megközelítőleg megadja a valós nyugdíjérték alakulását.

Összeállította: Jurasits Jánosné

Babel, B.; Bomsdorf, E.: Ist die Erhöhung des gesetzlichen Rentenzugangsalters nur eine Rentenkürzung? = Wirtschaftsdienst, 86. k. 2006. 7. sz. p. 479–484.

Gasche, M.: Neue Rentenanpassungsformel: „Schutzklausel“ erfordert „Nachholfaktor“. = Wirtschaftsdienst, 85. k. 7. sz. 2005. p. 471–476.

ÚJDONSÁG!

Tisztelt Előfizetőnk!

Örömmel tájékoztatjuk, hogy
2007-ben

a megrendelt nyomtatott vagy elektronikus folyóiratokon felül
– hűsége jutalmául –

Ön ingyen kap egy új, plusz szolgáltatást!

Választhat az alábbi két lehetőség közül:

- Kaphat az Ön által megrendelt folyóirathoz tartozó full-text adatbázis szegmenséhez való **internetes hozzáférési lehetőséget** 2002–2004-ig terjedő időtartamra, vagy
- Igényelhet **irodalomkutatást** a **www.info.omikk.bme.hu/temafigyeles/temajegyzek.pdf** honlapon megtekinthető általunk feldolgozott szakterületek szerint.

Mindehhez csak annyit kell tennie, hogy továbbra is
előfizetőnk marad.

Minden további kérdés esetén készséggel állunk rendelkezésére:

Értékesítési és Marketing Csoport

Tel.: 457-5355 vagy 457-5354

Tel./fax: 457-5356

e-mail: ertek@info.omikk.bme.hu

FOLYÓÍRATAINK

